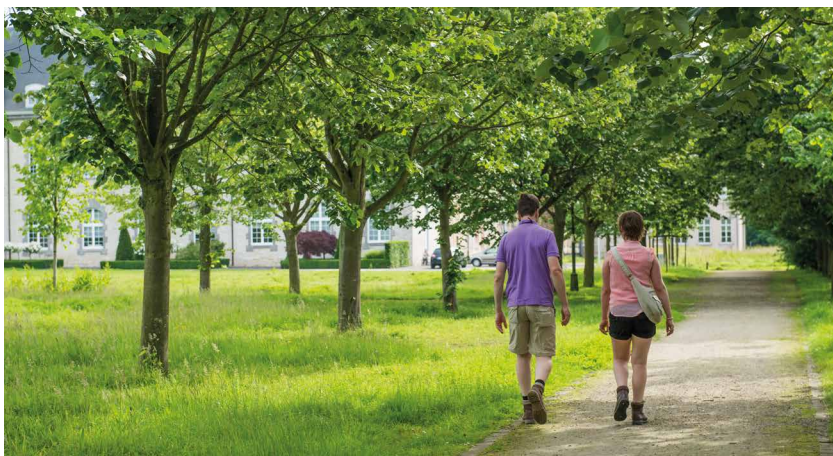

DE GILLIOT ROUTE

OP STAP LANGS TEGELS
MET WERELDFAAM

WANDELBROCHURE

Wandelaars op het Abdijdomein

DE GILLIOTROUTE

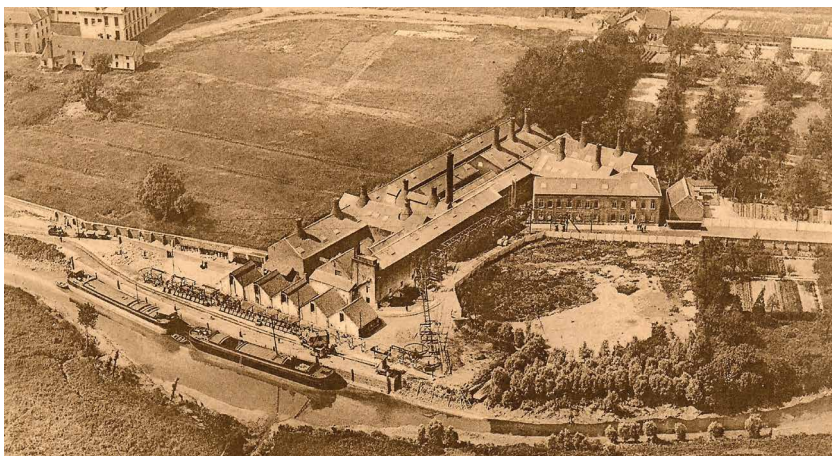
OP STAP LANGS TEGELS MET WERELDFAAM

Voorwoord

De Rupelstreek is gekend om zijn steenbakkerijverleden. Toch kwamen hier niet enkel bakstenen uit de oven want ook de tegelproductie behoorde in het begin van de zoste eeuw tot de absolute wereldtop. De Gilliotfabriek te Hemiksem vervaardigde vloer- en wandtegels voor standaardgebruik en unieke, artistiek hoogstaande tegelpanelen voor speciale opdrachten. Het was lange tijd de grootste en modernste tegelfabriek in Europa. Door de goede prijs-kwaliteitverhouding en de aantrekkelijke decors waren Gilliot-tegels gegeerd in binnen- en buitenland.

Het bedrijf heeft ook een belangrijke rol gespeeld in de geschiedenis van de gemeente Hemiksem. Als belangrijke werkgever heeft de fabriek veel betekend voor de welvaart in de regio. Vele mannen en vrouwen verdienen hier goed hun brood in redelijke arbeidsomstandigheden. In 1988 richtte het gemeentebestuur in de Sint-Bernardusabdij het Gilliot & Roelants Tegelmuseum op. Hier worden naast prachtige tegelpanelen ook materialen uit het productieproces tentoongesteld zodat dit bijzondere erfgoed bewaard wordt voor de volgende generaties.

Ook in het straatbeeld vind je her en der nog sporen van de prachtige Gilliottegels terug, soms subtiel maar vaak ook heel uitbundig aanwezig. Kortom, redenen genoeg om aan de hand van deze wandeling in Hemiksem, bakermat van de Gilliottegels, op zoek te gaan naar restanten van dit boeiende verleden.

Ballonzicht op de Benedenvliet, de oudste Gilliotvestiging en de abdijsite

PRAKTISCH

Deze route volgt hoofdzakelijk het wandelnetwerk Rivierenland. Het is een netwerk van wandelpaden die elkaar kruisen in genummerde knooppunten, zodat je zelf gemakkelijk je eigen traject kan uitstippelen. Je hoeft dus alleen de knooppuntennummers in de juiste volgorde te volgen. Waar het parcours afwijkt van de genummerde wandelpaden, volg je de routebeschrijving.

De Gilliotroute bestaat uit een korte lus langs locaties die onmiddellijk aan het rijke tegelkeramiekverleden gelinkt kunnen worden. Op de lange route krijg je ook nog enkele andere bezienswaardigheden en een flinke portie natuurschoon voorgeschoteld.

Het vertrek- en eindpunt is de Sint-Bernardusabdij te Hemiksem. Je bereikt deze met de wagen via de Nijverheidsstraat. Er is parking aan de abdij zelf en aan feestzaal 'Depot Deluxe'.

Korte wandeling: +/- 4 km wandelen op voornamelijk verharde wegen.

Lange wandeling: +/- 7 km wandelen op voornamelijk verharde wegen.

Toegankelijkheid: Waar de wandeling niet toegankelijk is voor rolstoelen of kinderwagens wordt een alternatieve route vermeld in de tekst.

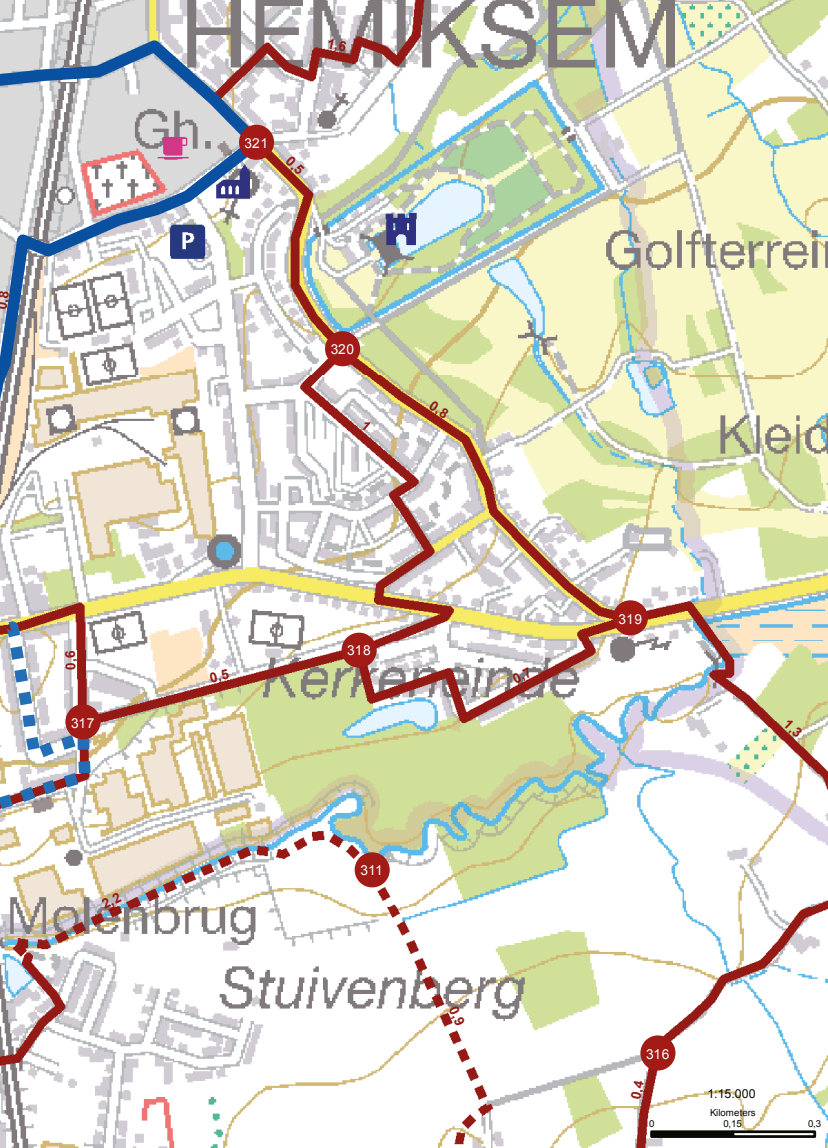
Meer informatie en boekingen van geadigde wandelingen via Toerisme Rupelstreek 03 880 76 25, info@toerismerupelstreek.be, www.toerismerupelstreek.be.

LEGENDE

	Lange lus		Café
	Korte lus		Parkeerplaats
	Knooppunt Wandelnetwerk Rivierenland		Kerk
	Startplaats wandellussen		Verharde ondergrond
	Kapel		Onverharde ondergrond
	Veerboot		Abdij
	De Waterbus		Kasteel

Fragment uit de topografische kaart omgeving Hemiksem met toelating A3576 van Nationaal Geografisch Instituut - www.ngi.be

©2018 Toerisme Provincie Antwerpen - www.provincieantwerpen.be
 Voor verbeteringen en suggesties op de routes en de bewegwijzering:
www.routedokter.be

Sint-Bernardusabdij, voormalig abtskwartier, nu gemeentelijk administratief centrum

STARTPLAATS

Sint-Bernardusabdij

De Sint-Bernardusabdij, gelegen aan knooppunt 315 is het vertrek- en eindpunt van de wandeling.

Cisterciënzermonniken begonnen in 1243 met de bouw van de Sint-Bernardusabdij en legden daarbij meteen ook de basis van de klei ontginning en de baksteennijverheid in de Rupelstreek. De benaming ‘paepesteen’ verwijst nog naar die religieuze invloed.

Onder druk van de Beeldenstorm werd de abdij tijdelijk verlaten en in 1672 brandde ze grotendeels af. De huidige gebouwen dateren dan ook uit de 17de en 18de eeuw. In 1796 werden de monniken door de Fransen verdreven en werd de kerk van de abdij afgebroken.

Het gebouw werd tijdens de latere Franse bezetting als maritiem hospitaal gebruikt. Daarna verbouwde architect Bourla de abdij tot een correctionele gevangenis met grote slaapzalen. Later werden aparte cellen verplicht en werd het complex omgevormd tot kazerne voor de pontonniers en depot. Vlak na WOII was het een interneringskamp voor collaborateurs. Van 1948 tot 1977 werd het opnieuw door het leger in gebruik genomen als militair depot. Het gebouw werd als monument beschermd en in 1988 door de gemeente aangekocht. Na restauratie van de west- en oostvleugel bevinden er zich nu een administratief centrum, serviceflats en twee musea. In de zuidvleugel vind je tijdens de zomermaanden een pop-up bar.

In het abdiypark kan je kennismaken met perceeltjes grasland, ruigten, struwelen en de restanten van een oud parkbos. In de herfst kan je er de doordringende roep van de bosuil horen en ook de kerkuil gaat er op jacht.

De oude abdijmuur is bijna volledig begroeid met klimop, een belangrijke voedselbron voor vlinders.

Het **Gilliot & Roelants Tegelmuseum** toont een schitterende collectie keramiekpanelen en objecten van de voormalige “s.a. Manufactures Céramiques d’Hemixem, Gilliot et Cie” die grotendeels afkomstig zijn uit de vroegere toonzaal van de fabriek, alsook uit de privé-collectie van Roberto Pozzo. Ze werden tegel per tegel van de muren verwijderd en in het museum opnieuw samengesteld. De naam van het museum verwijst eveneens naar Joseph Roelants (1881-1962), in het interbellum hoofd van het artistieke atelier van de fabriek. Naast werk van Roelants zijn er ook enkele grotere panelen van Karel Hadermann, Ignace Verwilgen en Sonja Leemans te zien.

PRAKTISCH

Voor de openingsuren van het Tegelmuseum raadpleeg je: www.gilliottegelmuseum.be.

Groepen kunnen ook op andere dagen terecht voor een gegidst bezoek.

Voor info en reservatie:

info@toerismerupelstreek.be - bezoekershkh@gmail.com

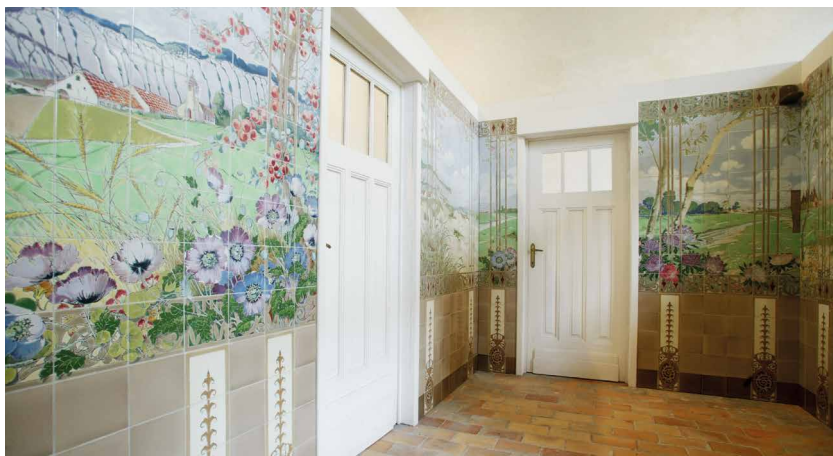
T: +32 (03) 880 76 25

TIP: Tijdens de jaarlijkse **Gilliotmarkt** op de 3de zondag van juni staat alles in het teken van de befaamde tegels. Bezoekers kunnen de vaste tentoonstelling in het tegelmuseum bezichtigen, een bedrijfsfilm over de wereldvermaarde keramiekfabriek van Gilliot & Cie en getuigenissen van voormalige werknemers van de fabriek bekijken, ook kunnen ze de waarde van hun eigen tegels laten schatten.

TIP: Het **Heemmuseum ‘Ontrent den Hover’** toont dan weer de geschiedenis van de Sint-Bernardusabdij maar heeft ook aandacht voor de lokale geschiedenis, ambachten en nijverheden. Het museum is elke eerste zondag van de maand open, telkens van 14 tot 18 uur en bij speciale gelegenheden zoals Erfgoeddag, Open Monumentendag.... Toegang is gratis. Groepen kunnen ook op andere dagen terecht voor een gegidst bezoek. Voor info en reservatie: info@toerismerupelstreek.be - bezoekershkh@gmail.com

Gilliot & Roelants Tegelmuseum

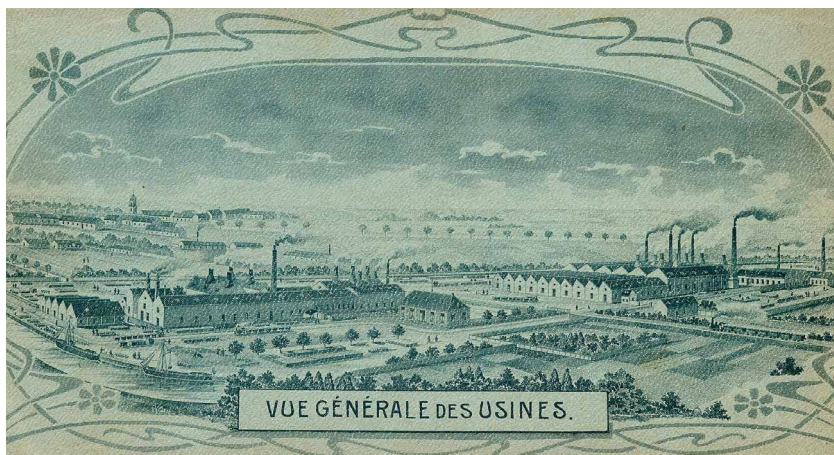
Gilliot & Roelants Tegelmuseum

EEN KORTE GESCHIEDENISLES VOOR JE VERTREKT...

Op het einde van de 19e eeuw draagt Adolphe Gilliot een verlieslatende baksteenfabriek in Hemiksem over aan zijn zoon Georges. Deze heroriënteert de productie en brengt in april 1898 met succes de eerste keramische wandtegels op de markt. In 1904 richt Georges, samen met zijn broer Léon en hun schoonbroers, de maatschappij *Grès Emaillés d'Hémixem, Gilliot Frères* op. Al vlug stijgt de productie naar 250.000 vloer- en wandtegels per dag. Door succesvolle deelnames aan grote tentoonstellingen krijgt het bedrijf ook internationaal naam.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog ligt de fabriek nagenoeg stil. In het interbellum komt de productie snel opnieuw op gang zodat in 1919 opnieuw 1500 werknemers en 85 bedienden in dienst zijn. Een jaar later wordt de firma tot de *s.a. Manufactures Céramiques d'Hémixem, Gilliot & Cie* omgevormd. Men volgt de technische evolutie op de voet, eerst met de installatie van gasovens en later een elektrische keramiekoven met zes tunnels, op dat moment de grootste ter wereld. Samen met opvallende deelnames aan de werlde tentoonstellingen in Antwerpen 1930, Brussel 1935 en Parijs 1937 zorgt dit voor een gevuld orderboek. De helft van de omzet komt uit export binnen Europa maar ook naar exotische bestemmingen als Buenos Aires, San Francisco, Johannesburg, Hong Kong en Sydney.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog blijft de fabriek zeer beperkt actief. Na de bevrijding moderniseert men opnieuw en in 1948 viert men met veel luis ter het gouden bedrijfsjubileum. Einde 1957 realiseert men een belangrijke schaalvergroting door fusie en werkt men verder onder de benaming *n.v. Keramiekgabrieken van Hemiksem en van de Dijle*.

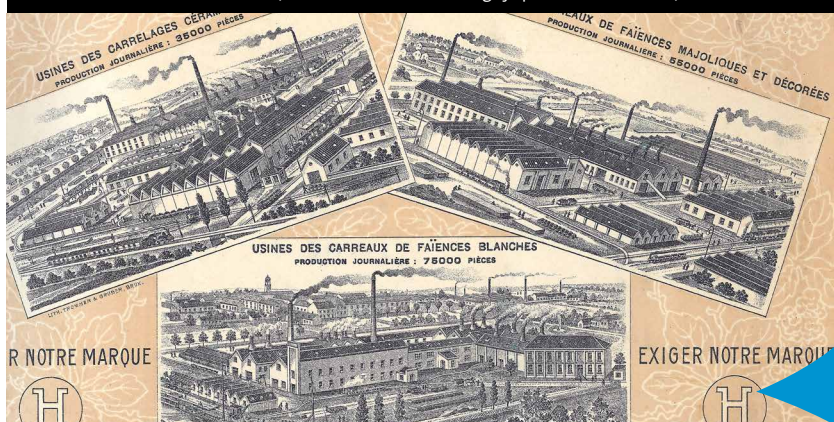

Postkaart Gilliotfabriek

De aanwezigheid op de wereldtentoonstelling te Brussel in 1958 zorgt voor een nieuw topjaar. De groeiende internationale concurrentie wordt in de jaren 1960 echter sterk voelbaar. In 1968 verwerft de *n.v. Koninklijke Sphinx* uit Maastricht een meerderheidspositie. De productie wordt gehierarchiseerd en in 1974 wijzigt men de naam in *n.v. Sphinx-Hemiksem*. Op 19 april 1977 valt de beslissing tot stopzetten van alle tegelproductie in Hemiksem. Daarmee verdwijnt één van de belangrijkste Belgische keramiekbedrijven uit de 20e eeuw.

Samen met de overblijvende producten overal ter wereld, vormen het archief en de museumcollectie in Hemiksem een bijzonder waardevol industrieel en artistiek erfgoed.

Postkaart Gilliotfabriek (Postkaarten waren belangrijk promotiemateriaal)

Benedenvliet

DE GILLIOTROUTE

De wandeling start aan wandelknooppunt 315. Je verlaat het abdijdomein via de ingang aan de Nijverheidsstraat en wandelt onder de 'Poort der Armen' door.

Deze poort, gedateerd uit 1900, gaf toegang tot het domein van de Sint-Bernardusabdij speelde vroeger een belangrijke rol in het leven van de inwoners van Hemiksem en omstreken. Hier was altijd veel volk te vinden. Er werden immers aalmoezen en brood uitgedeeld aan de armen en behoeftigen en er werd gastvrijheid verleend aan voorbijtrekkende pelgrims.

Dit alles vond zijn oorsprong in het 66ste kapittel van de regel van Sint-Benedictus: "De armen gedenken, niet met de mond en met woorden, maar ook met de handen, metterdaad en met werken."

Toegangspoort abdijdomein, bekend als "Poort der armen".

Grote Gele Kwik

Ijsvogel

Rolstoelvriendelijk alternatief

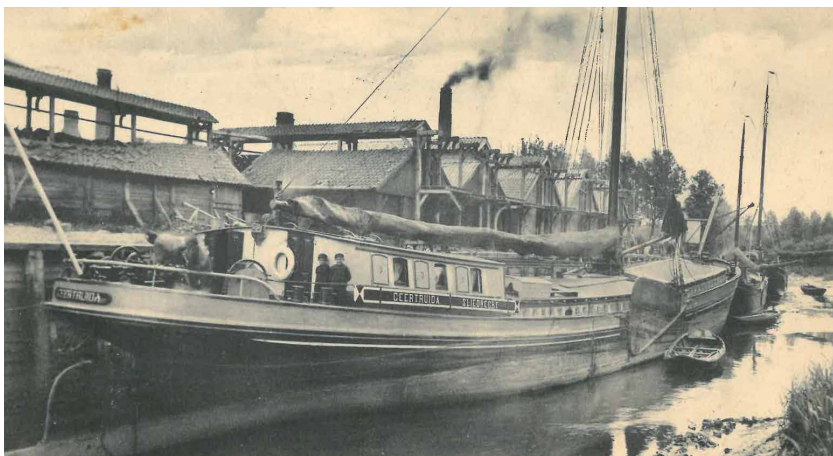
Wil je de onverharde vlietdijk vermijden? Volg de alternatieve route via knooppunten 313, 312 en richting 310. Op het einde van de dijk ga je voorbij de kerk links de Sint-Bernardsesteenweg in. De eerste straat op je linkerkant is de Molendreef, vanaf hier kan je de gewone wegbeschrijving op pagina 12 terug volgen.

Vóór het pompgemaal op je linkerkant (net voor de Scheldedijk) sla je links het onverharde pad in dat naar de Benedenvliet loopt.

Ooit was de Benedenvliet één van de belangrijkste getijdenbeken langs de Schelde. Na de overstroming van 1976 werd het eerste Sigmaplan gerealiseerd. In 1994 werd de Benedenvliet afgesloten van de Schelde en werd een wachtbekken aangelegd.

De Benedenvliet is een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels zoals bergeenden, wintertalingen, kraakeenden, tafeleenden en kuif-eenden als meest opvallende gasten. Tijdens de lente hoor je in de hogere begroeiing de zang van zwartkop, tuinfluitier, grasmus, merel en zanglijster. In de lagere vegetatie zijn het dan kleine karekieten en bosrietzangers die de aandacht trekken. Met wat geluk zie je een kleurrijke ijsvogel voorbijflitsen terwijl hij razendsnel van een tak af duikt om een visje te vangen. Ook de grote gele kwik vertoeft hier graag, zoekend naar kleine insecten in het snelstromende water.

Laden en lossen van schepen voor de Gilliotfabriek gebeurde langs de Vliet

De materialen voor de productie van de tegels – naast klei, vooral ook steenkool – werden langs de Benedenvliet aangevoerd. Van hier vertrokken ook afgewerkte producten naar de haven van Antwerpen van waar ze door rederijen als nuttige ballast, en dus aan goedkope tarieven, over heel de wereld werden verscheept. De eerste vestiging van de fabriek was langs de oevers van de Benedenvliet gelegen, hiervan rest nu enkel nog het voormalige bureelgebouw.

Eens de abdij uit het zicht verdwenen is, volg je het pad langs de Vliet. Aan de kruising neem je het linkse pad door het bosje.

De **Residentie Sint-Annaschool** herbergde de voormalige kantoren van de fabriek. Een kleurrijk tegelpaneel met het opschrift '*Manufactures Céramiques d'Hemixem Gilliot et Cie fondée en 1897 par Georges Gilliot*' getuigt vandaag nog van deze vroegere functie.

Volg de Molendreef tot op de Sint-Bernardsesteenweg. Sla vervolgens linksaf.

Op de Sint-Bernardsesteenweg komen we al onmiddellijk drie gebouwen tegen die met Gilliottegels gedecoreerd zijn.

De gevel van de directeurswoning, **Villa Ludwig** genaamd, op nr. 100 werd tussen de beide wereldoorlogen met weinig opvallende standaardtegels bekleed.

Het aansluitende **koetshuis** op nr. 98, met sterke art nouveau-invloed in de gevels langs de tuin, werd voorzien van sierlijke tegelfriezen met bladmotieven in laagrelief.

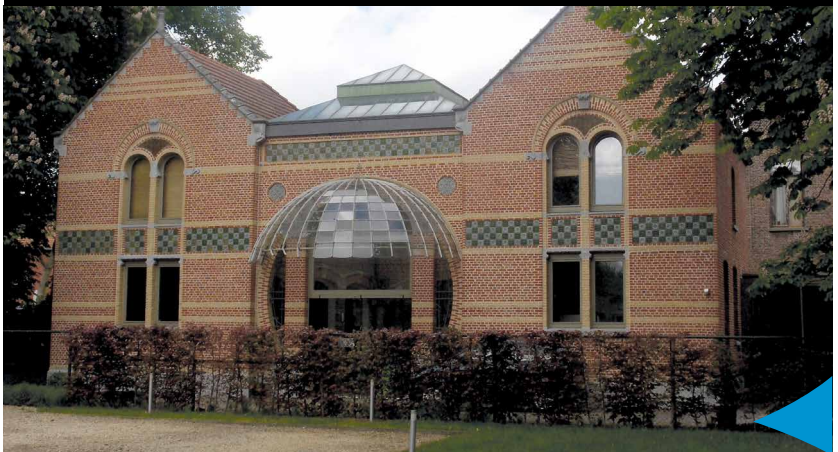
Kantoren van de fabriek in de huidige Residentie Sint-Annaschool

Het **Berkenhof** op nr. 90 is dan weer voorzien van enkele zeer kleurrijke tegelpanelen, bovenaan in de gevel. Hier was de voormalige kijkwoning van de Gilliotfabriek gevestigd.

Aan het volgende kruispunt, steek je de Sint-Bernardsesteenweg over en sla je rechts de Bosstraat in. Je volgt de pijl naar knooppunt 317.

Op de zijgevel van het eerste huis in de Bosstraat vind je een knap staaltje van vooroorlogse publiciteit terug: een groot reclamepaneel wijst de weg naar de tweede fabrieksvestiging van de firma Gilliot. Het monumentale paneel draagt in het midden het bedrijfslogo en is uitgevoerd in droge lijntechniek. Zwarte contourlijnen zorgen daarbij voor het omsluiten van de emailkleuren die daardoor een licht reliëf krijgen.

Koetshuis

Tegelfries in de Nieuwstraat 31

Je verlaat even het knooppuntennetwerk en neemt de eerste straat links.

In de Nieuwstraat werden de **gevels van de huisnummers 65, 53, 51, 49 en 27** stijlvol gedecoreerd door het inbrengen van kleine tegelfriezen. Het zijn ongeglazuurde vloertegels in steengoed uit het standaardaanbod. Al voor 1914 produceerde men van zulke tegels 35.000 stuks per dag. Elke tegel vroeg toen heel wat handwerk; het decor werd door arbeidsters met gekleurde kleipoeders in speciale roosters en mallen ingestrooid. Daarna werd alles onder hoge druk samengeperst en in grote ovens aan een hoge temperatuur gebakken. Dit laatste zorgde voor een grote hardheid van de tegels, die niet alleen zeer slijtvast maar ook vorstbestendig waren en dus ideaal om als kleuraccent in de gevel aan te brengen. Ook op **huisnummer 31** vinden we een Gilliotbetegeling terug. Hier gaat het om geglazuurde wandtegels met bootjes als motief.

Op het einde van de Nieuwstraat wandel je rechts de Abdijstraat in.

Het huis in de **Abdijstraat nummer 56** is voorzien van prachtige tegelpanelen met grijsblauwe papegaaien in confrontatie met witte kaketoets op een blauwe achtergrond. De pluimen vliegen in het rond! Het zijn geglazuurde tegels in faïence uit het standaardaanbod van Gilliot voor interieurtoepassingen. Omdat de kleurrijke majolicaglazuren de tegels voldoende beschermden tegen vervuiling en vorst werden ze ook in gevels geplaatst.

Dergelijke panelen werden samen met een ruime keuze aan losse tegelontwerpen en tegelfriezen aan architecten en klanten aangeboden op losse cataloguskaarten die een uitstekende indruk gaven van de vele mogelijkheden.

Tegelfries in de Abdijstraat 56

Wandel verder in de Abdijstraat. Op het kruispunt met de Statieplaats beslis je of je de lange of de korte lus neemt.

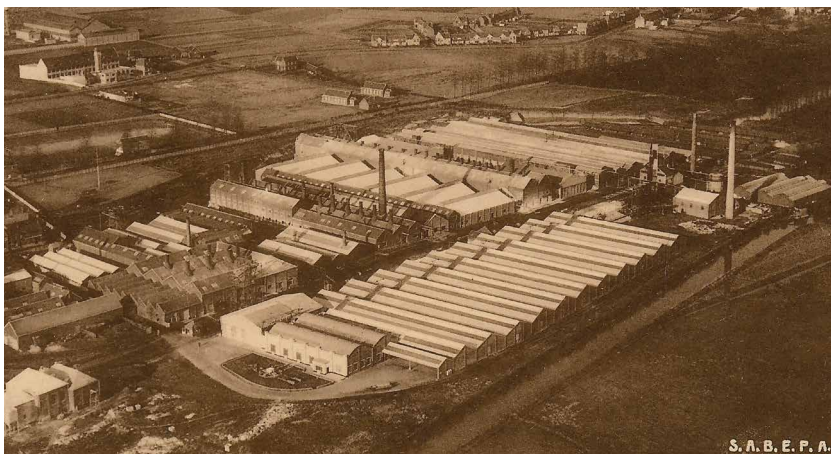
Wandel je de korte lus? Steek dan nu de spoorweg over en volg de Bouwerijstraat. Neem de 2de straat rechts: de Atletiekstraat. Aan knooppunt 317 volg je de routebeschrijving op pagina 16.

Wandel je de lange lus? Loop dan verder de Statieplaats in en volg knooppunt 326 en de routebeschrijving op pagina 18.

Weetje: Vele huizen op de route dragen nog een subtiele herinnering aan Gilliot: de huisnummers met zwarte of blauwe cijfers op een witte achtergrond en een fijn zwart boordlijntje zijn immers van Gilliotmakelij. Ze dateren uit de jaren 1950. Hier en daar kan je ook nog oudere varianten terugvinden. Het gaat om losse cijfers in steengoed met ingelegd decor. Hiervan bestaan minstens twee kleurvarianten: witte cijfers op blauwe achtergrond, of blauwe op een witte achtergrond.

Hoeveel kan jij er op je weg nog terugvinden?

S. A. B. E. P. A.

Gilliotfabriek

KORTE LUS

Volg vanaf knooppunt 317 de pijlen naar knooppunt 315.

Op het einde van de Atletiekstraat merk je een bedrijventerrein op. Hier was vroeger de 2de en grootste fabrieksvestiging van Gilliot, gelegen aan de Bovenvliet. Deze industriële site is vandaag nog steeds in gebruik en daarom niet publiek toegankelijk. Heel wat bijzondere gebouwen van de oude keramiekenfabriek werden gesloopt en machines en vaste installaties werden volledig weggehaald. Alleen de indrukwekkende fabriekshallen, die een idee geven van de omvang van het oorspronkelijk geheel, resteren nog. Hier werkten in 1926 bijna 1400 arbeiders (waarvan 794 mannen tegenover 516 vrouwen) en 68 bedienden. Het grootste deel ervan woon-

Verpakkingsafdeling

De bedrijfsbrandweer van Gilliot oefent aan Villa Ludwig.

de in Hemiksem en de buurgemeenten. De anderen pendelden dagelijks vanuit het Waasland en Klein-Brabant via de veerdienst naar hier.

Achter de fabrieksterreinen lag het bos van Gilliot. In de keramiekfabriek was immers heel wat hout nodig voor het maken van verpakkingskisten en houtwol om de tegels zo veilig mogelijk wereldwijd te kunnen verzenden.

Een gedeelte van het bos werd recent aangekocht door het Agentschap Natuur en Bos. Momenteel is het nog niet toegankelijk voor publiek maar mogelijk komt daar in de toekomst verandering in.

Je loopt door de Georges Gilliotstraat, genoemd naar de stichter van de keramiekfabriek.

Even voorbij de spoorweg kom je de Hemiksemse brandweer tegen die gegroeid is uit de bedrijfsbrandweer van Gilliot. Lang voor de 1ste Wereldoorlog beschikte de fabriek, waar door de vele keramiekovens het brandgevaar zeer groot was, immers over een goed geoefend korps met bluswagens.

Via de Bosstraat en de Depotstraat keer je terug naar de Sint-Bernardus-abdij aan knooppunt 315.

Vloer Tay-Do

LANGE LUS

Sla links de Statiestraat in en volg knooppunt 326.

Op de **Statieplaats** merk je een voormalig Vietnamese restaurant Tay-Do op. De vloer van het portiek en van het interieur is betegeld met karakteristieke Gilliotvloertegels. Omdat de motieven deel uitmaken van de op hoge temperatuur gebakken kleimassa zijn ze zo goed als onverslijtbaar. Het loont zeker de moeite om even binnen te kijken als het kan!

Aan knooppunt 326 volg je knooppunt 325.

In de **Saunierlei huisnummer 13** werden vloertegels in de gevel ingewerkt. In **nummer 30** zijn het wandtegels uit het standaardaanbod. Deze boordtegels die normaal gezien een groter tegelgeheel omvatten, zijn hier als een afzonderlijk paneel gepresenteerd. Het verschil tussen beide soorten tegels is duidelijk te zien omdat steengoedvloertegels ongeglazuurd en dus mat zijn, terwijl wandtegels steeds geglazuurd werden om de weersomstandigheden te kunnen weerstaan.

Aan je linkerkant merk je, ter hoogte van het parochiecentrum, achter in de voormalige **Onze-Lieve-Vrouw-Onbevlekt-Ontvangenerk** op. Het interieur ervan was rijkelijk betegeld. Een altaarretabel naar een ontwerp van Roelants is overgebracht naar de nieuwe gebedsruimte even verderop in de straat. De doopvont is nu te zien in het Gilliot & Roelants Tegelmuseum.

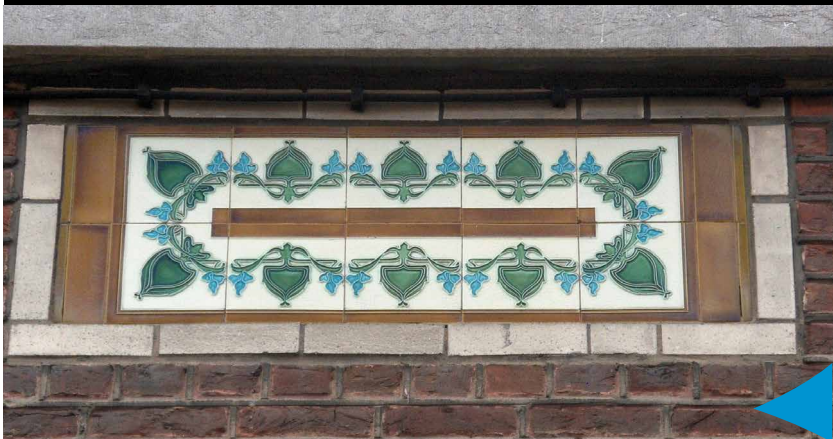

Retabel uit de Onze-Lieve-Vrouw-Onbevlekt-Ontvangkerk met Gilliottegels

Op het kruispunt ga je onmiddellijk rechts de Pompstraat in. Op het einde neem je links de Statiestraat.

Aan de **Statiestraat nummer 111** zie je nog een voorbeeld van Gilliotfriezen onder de ramen van de gelijkvloerse én de eerste verdieping. Op de verdieping gaat het om een smalle fries van één tegel breed met een herhalend motief. Onder de ramen van het gelijkvloers is de fries breder uitgewerkt met een motief over telkens vier tegels. Spijtig genoeg staat de woning te verkommeren en vallen de prachtige tegels bijna niet meer op. Bij renovatie of sloop wordt geregeld voorbijgegaan aan dergelijke bijzondere tegeldecoraties die de gevel jarenlang zijn karakter gaven.

Saunierlei

Kerkstraat nummers 13 tot 19

Even verderop op **nummer 102** vind je een voorbeeld van een gevel-bekleding in ongedecoreerde geglaazuurde tegels typisch voor gevels van winkels uit de jaren 1940-1950.

Steek de spoorweg over en volg knooppunt 321.

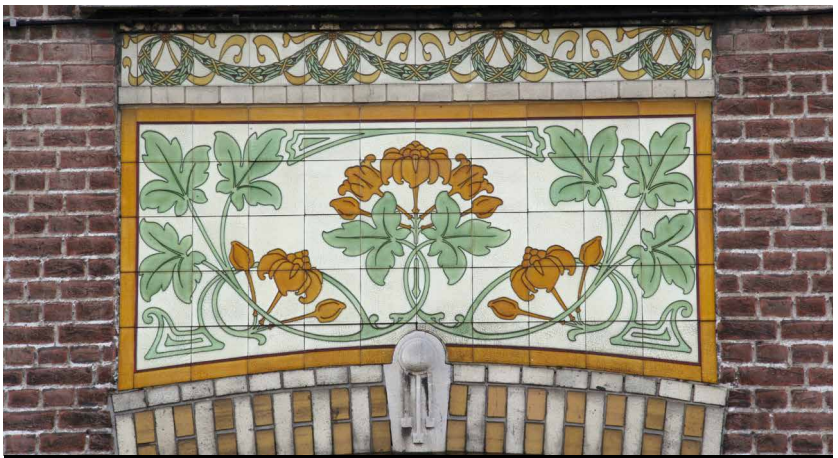
In de Kerkstraat **nummers 13 tot 19** werden op een bescheiden manier losse Gilliottegels in de voorgevel ingewerkt. De steengoedtegels met bloemmotief brachten wat kleur in de gevel.

Ook bij **nummer 70** is met geglaazuurde faiencetegels van Gilliot een mooie tegelfries aangebracht onder de ramen op de eerste verdieping.

Veel indrukwekkender zijn de tegelpanelen op **nummer 80**. In deze woning zijn diverse grotere florale wandtegelpanelen in de gevel verwerkt die op maat werden vervaardigd naar de wensen van de klant.

In de woningen met **nummers 88 en 90**, zie je een veel latere toepassing van tegels. Klein formaat tegelstrips in zwart en rood zijn gebruikt om de ronde deurzuilen te accentueren.

Op het einde van de Kerkstraat bereiken we de Gemeenteplaats, het centrum van Hemiksem met de Sint-Niklaaskerk en het voormalige gemeentehuis.

Kerkstraat nummer 80

De sobere classicistische **Sint-Niklaaskerk** werd in 1770-1772 gebouwd ter vervanging van de oude en verderaf gelegen kerk op het Kerkeneinde. De toren werd voltooid in 1773 maar bleef lang zonder uurwerk, want tot in 1819 moest men het doen met een zonnewijzer. Loop even naar de achterzijde van de kerk, dan zie je deze zonnewijzer nog op de toren.

Veel indrukwekkender is het statige gebouw tegenover de Sint-Niklaaskerk: het **voormalige Gemeentehuis**. De eerste steenlegging gebeurde op 1 november 1910, dit kan je nog aflezen op de gedenksteen in het portiek. Door de enorme groei van de bevolking en de komst van nieuwe nijverheden – met naast Gilliot ook chemie- en metaalbedrijven waren meer uitgebreide diensten noodzakelijk. Het gemeentehuis werd daarom ver-

Postkaart voormalig gemeentehuis

Voormalig gemeentehuis

schillende keren vergroot en grondig opgeknapt. Uiteindelijk voldeed het toch niet meer aan de moderne noden zodat in 1998 de administratieve diensten van gemeente en politie hun intrek namen in een deel van de Sint-Bernardusabdij.

Natuur in het dorp

Ook midden in een dorp is veel meer natuur aanwezig dan men zou verwachten. Sommige diersoorten hebben zich perfect aangepast aan het wonen in de nabijheid van de mens. Zo maken **gierzwaluwen** hun nest onder een dakpan of achter een holte in een muur. Op warme lente- en zomeravonden gieren ze met tientallen boven en langs de straten. Eind april komen ze terug vanuit de overwinteringsgebieden in Afrika en eind juli zijn ze met zijn allen weer verdwenen. Ze worden dan soms ook 100-dagen vogels genoemd. Kauwen daarentegen zijn jaarvogels. Het zijn erg slimme en sociale vogels, die graag in elkaars buurt broeden. Dat elk schouwtje zijn kauwtje heeft, is eerder regel dan uitzondering.

Interieur van de Broederschool

Oude postkaart met zicht op de Gemeenteplaats

Aan knooppunt 321, sla je links de Lindelei in.

In de **Lindelei nummer 209** vind je een goed voorbeeld terug van het gebruik van geëmailleerde baksteen om in een gevel afwisseling en kleur te brengen. Onderaan en boven de ramen en deuren wordt het gewone metselwerk van matte machinesteen onderbroken met banden van glanzende, donkerbruin, wit en groen geglaazuurde baksteen. Dergelijke stenen werden in de beginperiode ook door de Gilliotfabriek op de markt gebracht.

Weetje:

De Broeders der Christelijke Scholen realiseerden in 1931 een nieuw gebouw voor hun Sint-Petrus en Sint-Paulus Gesticht naar ontwerp van architect J. De Bouver. De interieuraankleding draagt duidelijk de stempel van hoofdsponsor Gilliot, want zowel de vloeren in keramische mozaïek met ingelegd wapenschild, de wandbekledingen, trapomlijstingen, de hal en het sanitair zijn voorzien van materiaal uit de steentjesfabriek.

Provinciale Steenweg 25

Aan de T-splitsing neem je links de K. De Backerstraat.

Op **nummer 43** vind je opnieuw een verzorgd uitgewerkte gevel waarbij naast variatie in het metselwerk ook geëmailleerde baksteen is toegepast om afwisseling in de gevel te creëren. Hier is de geglazuurde baksteen gecombineerd met okerleurige machinesteen.

Aan de overkant op **nummer 28** vinden we opnieuw een latere toepassing van smalle tegelstrips. Hier werd de ronde zuil bekleed met langwerpige zwarte en vierkante goudkleurige tegelementen, populaire mode-kleuren in de late jaren 1930 en 1940.

Aan het kruispunt met de Provinciale Steenweg, sla je linksaf en volg je de steenweg tot aan knooppunt 325.

Op de **Provinciale Steenweg** tref je in de meesterwoning met **nummer 25** en onder de ramen van **nummer 23** nog enkele fraaie panelen met guirlandes aan. Deze panelen zijn uitgevoerd in een stijl die veel minder typisch is voor Gilliot. Het is dan ook niet uitgesloten dat ze door één van de concurrenten werden uitgevoerd.

Tip: Het vervolg van de route loopt door het Callebeekpark dat niet toegankelijk is voor rolstoelgebruikers. Keer terug naar het kruispunt van de Provinciale Steenweg en de K. De Backerstraat en steek aan de lichten de Steenweg over. Volg dan de alternatieve route via knoop 324 en 327 naar knooppunt 315 aan de abdij.

Callebeek, vogelplas

Aan knooppunt 325 volg je knooppunt 324 door het Callebeekpark.

Het **Callebeekpark** vormt momenteel een groene long langs de oevers van de Schelde. Tussen de Scheldestraat en de Callebeekstraat heeft de natuur zich volop kunnen ontwikkelen op wat ooit een kleiput was. Het bos wordt dan ook gedomineerd door pionierssoorten zoals wilg en berk. Langzaam evolueert het naar een meer gevarieerd bos met zomereiken. Aan de vogelkijkwand aan een plas langs de Callebeekstraat kan je een aantal watervogels spotten. Het rietveld achteraan is een prima broedplaats voor rietvogels, zoals de kleine karekiet en de blauwborst.

Provinciale Steenweg 23

Oevers van de Schelde aan Callebeekveer

Aan knooppunt 327 wandel je langs de Scheldedijk terug naar knooppunt 315 aan de abdij.

Aan de overkant van de Schelde bevindt zich het gecontroleerd overstroomingsgebied: de Polders van Kruikebeke. Vanuit Hemiksem gemakkelijk te bereiken via het veer van Callebeek.

Deels verborgen achter de betonnen dijkmuur liggen slikken en schorren. Hier zijn die schorren relatief klein en smal, maar verder stroomopwaarts zijn ze behoorlijk breed. De schorren tussen de Nederlandse grens en het Callebeekveer zijn brakwaterschorren, stroomopwaarts zijn het zoetwaterschorren. Dit zijn unieke biotopen, zelfs op Europees niveau.

Ruim 100 jaar lang was de Schelde een dode rivier. Vanaf het begin van de 21ste eeuw onderging de rivier een echte metamorfose, van een dode naar een levende rivier: een rivier die opnieuw bezwommen wordt door een 50-tal vissoorten.

Duizenden watervogels overwinteren langs de rivier en ook het aantal visetende soorten is opmerkelijk toegenomen. Meest opvallend zijn aalscholvers. Grote zwarte vogels, perfect aangepast aan het leven in en aan het water. Langs de oevers van de Schelde zie je ook regelmatig groepen kieviten. Weidevogels die na het broedseizoen in grote groepen verzamelen. Kokmeeuwen en zilvertmeeuwen vliegen regelmatig heen en weer langs de rivier.

Ondertussen worden er ook regelmatig zeehonden en bruinvissen waargenomen. 2013 was zelfs een topjaar voor deze kleine dolfijnensoort, met ruim 100 waarnemingen van bruinvissen in de Schelde en de Rupel.

COLOFON

REALISATIE

Gemeente Hemiksem
Provincie Antwerpen
Toerisme Rupelstreek

IN SAMENWERKING MET

Beheersorgaan Gilliot & Roelants Tegelmuseum
Cultuurraad Hemiksem-Schelle
Heemkring Heymissen
IVEBICA Hemiksem-Schelle-Niel
Natuurpunt Rupelstreek
Projectvereniging ERFGOED Rupelstreek
Wandel Sport Vereniging Schelle vzw

MET DANK AAN

Mario Baeck
Johan Morel
Annie van Laeken

ILLUSTRATIES

Mario Baeck, Willy De Bruyn, Erik De Keersmaecker, Raymond De Smet,
Luc Meert, Fons Van den heuvel, Dirk Verlinden, Hugo Willocx
Beeldenbank Toerisme Provincie Antwerpen
Beeldenbank Toerisme Rupelstreek

VERKOOPPUNTEN WANDELKAART RIVIERENLAND

Infokantoor Toerisme Rupelstreek, Schommelei 1 bus 3, 2850 Boom
www.toerismerupelstreek.be en www.rlrl.be

VERANTWOORDELIJK UITGEVER EN MEER INFORMATIE BIJ:

V.U. Toerisme Rupelstreek vzw,
Schommelei 1 bus 3, 2850 Boom
T: +32 (0)3 880 76 25
E: info@toerismerupelstreek.be | W: www.toerismerupelstreek.be

Depotnummer: D/2018/12.159/5

**Help mee aan een mooi en proper landschap en
neem je afval mee naar huis!**

WAAR TE VERKRIJGEN?

Infokantoor Toerisme Rupelstreek - APB De Schorre

Schommelei 1/3, 2850 Boom

T: +32 (0)3 880 76 25

E: info@toerismerupelstreek.be - W: www.toerismerupelstreek.be

Administratief Centrum

Sint-Bernardusabdij 1, 2620 Hemiksem

T: +32(0)3 288 26 20

E: info@hemiksem.be - W: www.hemiksem.be

Vlaanderen
verbeelding werkt

Provincie
Antwerpen

IVEBICA
HEMIKSEM - SCHELLE - NIEL

PROFESSTIONNELLE
Erfgoed Rapel

